

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-91>

УДК 314.7

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ¹

MECHANISMS FOR ENSURING MIGRANT SECURITY IN CONDITIONS OF UNSTABILITY: EXPERIENCE OF THE EUROPEAN UNION

Бараняк Ігор Євгенович

кандидат економічних наук,

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього
Національної академії наук України»ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1467-0262>**Baranyak Ihor**SI «Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy
of the National Academy of Sciences of Ukraine»

Стаття присвячена дослідженню підходів до управління міграційними процесами в контексті забезпечення міграційної безпеки держав Європейського Союзу. Визначено, що ключовою складовою політики забезпечення міграційної безпеки у країнах ЄС залишається імміграційна, яка включає політику імміграційного контролю та пост-імміграційну політику. Детерміновано законодавчі рамки та інституційне середовище управління міграційними процесами у країнах ЄС, які орієнтовані на боротьбу та протидію нелегальній міграції, захист зовнішніх кордонів ЄС, прийняття біженців, адаптацію та інтеграцію мігрантів, впровадження дозвільної системи в'їзду та відбору мігрантів, їх депортацію. Підсумовано, що злагоджена робота інституційного, нормативно-правового, організаційно-економічного, інформаційно-комунікаційного та фінансового механізмів забезпечення міграційної безпеки дозволила країнам ЄС вчасно зреагувати на виклики та ризики кризових періодів.

Ключові слова: міграційна безпека, міграційні процеси, управління міграційними потоками, інтеграція мігрантів, міграційна політика, країни ЄС.

The article is devoted to the study of approaches to the management of migration processes in the context of ensuring the migration security of the states of the European Union. It was determined that the key component of the policy of ensuring migration security in the countries of the European Union remains immigration, which primarily includes the policy of immigration control (strict pre-selection of persons who have the right to enter, live, work or study) and post-immigration policy (creating conditions for socio-cultural adaptation and integration of migrants, their naturalization, obtaining asylum or temporary protection, settlement of inter-ethnic relations and conflicts). The legislative framework and institutional environment for the management of migration processes in the countries of the European Union, which are focused on the fight against illegal migration, the protection of the external borders of the European Union, the acceptance of refugees, their redistribution between the member states of the European Union and the provision of temporary protection, adaptation and integration of migrants, have been determined. into the host society of the member states of the European Union, the introduction of the entry permit system and the selection of those categories of migrants who can bring a high socio-economic benefit to society, the deportation of migrants who threaten national security. The role of measures to strengthen cooperation on the diplomatic front between the authorities of EU member states and the countries of origin of migrants, the search for innovative ways of attracting potential migrants, information support and accompanying them in making a positive decision to move to a new place of residence in increasing the migration security potential of the European Union has been determined. It was concluded that the coordinated work of the institutional, legal, organizational, economic,

¹ Статтю підготовлено у межах виконання гранту НАН України дослідницьким лабораторіям/групам молодих вчених НАН України : «Міграційна безпека як детермінанта соціально-економічної резильєнтності України: просторовий вимір (номер державної реєстрації 0124U002049).

informational, communication and financial mechanisms for ensuring migration security allowed the countries of the European Union to respond in a timely manner to the challenges and risks of crisis periods.

Keywords: migration security, migration processes, management of migration flows, integration of migrants, migration policy, EU countries.

Постановка проблеми. У класичному розумінні за соціально-економічним підходом міграцію населення розглядають як явище економічне, яке виникає у результаті поляризації соціально-економічного розвитку окремих регіонів та країн. Відтак в умовах стабільності у вузькому значенні міграційна безпека розглядалась в площині її економічної компоненти як стан захищеності національних інтересів у забезпеченні економічного розвитку.

Водночас значне зростання ролі іммігрантів у приймаючому суспільстві країн ЄС нарощувало ризики виникнення міжетнічних, конфесійних та релігійних конфліктів, що підривало основи міграційної безпеки. Адже формування та неконтрольоване зростання замкнених етнічних меншин, особливо з країн Близького Сходу та Африки, на практиці відобразилося у погіршенні криміногенної ситуації, зростанні проявів ксенофобії з боку місцевих мешканців. У підсумку це створило сприятливе середовище для розхитуванню політичної ситуації у вигляді збільшення чисельності масових мітингів, протестів, заворушення та сутичок титульних націй із іммігрантськими групами, радикалізації суспільства та популяризації ультраправих політичних сил, які вороже налаштовані до залучення нових мігрантів з територій із відмінними культурно-релігійними цінностями.

З іншого боку, на початку XXI ст. країни Євросоюзу стикнулися із рядом викликів, які вивели потребу забезпечення міграційної безпеки на перше місце. Серед них соціально-економічні негаразди пов'язані із економічною кризою 2008–2009 рр. та пандемією COVID-19 у 2020–2021 рр., загострення військово-політичної ситуації у Югославії у період 1991–2001 рр., збройні конфлікти у країнах Близького Сходу із застосуванням зброї масового знищення (Сирія, Афганістан, Ліван), повномасштабне вторгнення РФ на територію України у 2022 році.

У результаті вищезазначених військових дій поруч із трудовою та освітньою міграцією виникає вимушена, в тому числі нелегальна міграція, які за своїми ознаками більш масштабні, стихійні та лавиноподібні, менш прогнозовані та керовані, а відповідно більш

небезпечні за своїми соціально-економічними наслідками для держав приймаючого соціуму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На загал питання еволюції та розвитку механізмів регулювання міграційних процесів у країнах ЄС знайшло своє відображення у фундаментальних працях В. Костенко [1] та О. Малиновської [2], правові аспекти методів боротьби з нелегальною міграцією в ЄС висвітлено у дослідженні М. Саракуци та С. Пілюка [3]. Не менш прикладне значення мають дослідження львівської школи міграціології [4; 5; 6; 7], у наукових працях яких детерміновано механізми й інструменти управління міграційними процесами в системі державної політики забезпечення економічного зростання, а також сформовано соціально-демографічний профіль вимушеної міграції українців до країн ЄС.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Оскільки разом із активізацією імміграційного вектору до країн ЄС, у результаті погіршення безпекової ситуації в Україні та країнах Близького Сходу, еволюціонували та видозмінювались управлінські підходи до регулювання міграційних процесів, питання дослідження механізмів забезпечення та посилення міграційної безпеки набирають високої актуальності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є аналіз підходів до управління міграційними процесами у контексті забезпечення міграційної безпеки держав Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державна політика у сфері забезпечення міграційної безпеки будь-якої країни повинна включати систему нормативно-правових, адміністративно-управлінських, організаційно-економічних, фінансових заходів, які реалізуються на практиці урядовими інституціями, громадськими організаціями та об'єднаннями (інститути-регулятори міграційних процесів), забезпечують упорядкування міграційного простору через регулювання та постійний контроль міграційних процесів, оперативне реагування на зовнішні небезпеки та виклики, враховуючи при цьому потреби національної економіки у робочій силі, в тому числі кількісно-якісний склад міграційних

потоків, їх соціально-демографічну та професійно-кваліфікаційну структури.

Ключовою складовою політики забезпечення міграційної безпеки у країнах ЄС залишається імміграційна, яка включає насамперед політику імміграційного контролю (жорсткий попередній відбір осіб, які мають право на в'їзд, проживання, працю чи навчання) та пост-імміграційну політику (створення умов для соціокультурної адаптації та інтеграції мігрантів, їх натуралізації, отримання притулку чи тимчасового захисту, врегулювання міжетнічних відносин та конфліктів).

Відправна точка у гарантуванні ефективності та дієвості механізмів забезпечення міграційної безпеки країни формується в площині інституційної спроможності виконавчих органів влади здійснювати моніторинг та регулювання міграційних процесів, а законодавчих – встановлювати та оперативно адаптувати нормативно-правові рамки їх розвитку відповідно до поточних викликів нестабільності.

У макровимірі базові концептуально-засадничі стандарти управління міграційними процесами закладаються Міжнародною організацією з міграції (МОМ), яка реалізує і пропагує ідеї гуманної і впорядкованої міграції, захищає права та здоров'я мігрантів (у тому числі біженців та осіб з тимчасовим захистом), надає і координує гуманітарну допомогу, сприяє розвитку міграційного права, експертному обговоренню актуальних проблем міграційної політики та безпеки [8].

В межах Євросоюзу інституційна складова механізмів забезпечення міграційної безпеки включає такі наднаціональні інститути як Європейська Рада, Європейська комісія, Рада Європейського Союзу, Європейський парламент та інші. Дані інституції наділені повноваженнями розробляти та приймати рекомендації та законодавчі акти для країн-членів ЄС орієнтовані на врегулювання міграційних проблем, а також розробку превентивних адаптивно-варіативних механізмів антикризового управління міграційними процесами, які включають систему впорядкованих процедурних алгоритмів управлінських дій, систему заходів та рекомендацій у випадку виникнення форс-мажорних ситуацій.

Зокрема, у Європарламенті до ключових структур, що займаються питаннями міграційної безпеки належить Постійний Комітет із зайнятості та соціальних питань, Постійний комітет з громадських свобод, юстиції та

внутрішніх справ, комісія у справах громадянства, управління, інституційних питань і зовнішніх зв'язків.

Вищенаведені інституції зосереджують увагу на розробці нових законодавчих ініціатив та удосконаленні наявних стандартів, правил, рекомендацій стосовно управління міграційними процесами, які надалі виносяться на розгляд на пленарних засіданнях Асамблеї Європарламенту.

Не менш важливе значення у забезпеченні міграційної безпеки країн ЄС відіграє Європейська комісія у сфері контролю міграцій, створення якої у 2001 році дозволило сформувати передумови для здійснення системного моніторингу міграційних процесів та прискорити процес створення міграційного законодавства шляхом формування та щорічної модернізації Національних планів дій країн-членів ЄС, підготовку пропозицій стосовно змісту європейських директив, які стосуються безпекових аспектів міграційних процесів, в тому числі орієнтовані на розширення форм співробітництва між країнами-членами ЄС та їх відповідними управлінськими структурами [9].

Задля посилення контролю за прикордонними територіями ЄС, міграційна безпека яких найбільш уразлива через високі ризики проникнення нелегальних мігрантів та осідання біженців, у 2005 році створено Європейське агентство з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах країн-членів ЄС (Frontex). Варто зазначити, що ключові функції даної інституції полягають у реалізації заходів орієнтованих на протидію нелегальній міграції та транскордонній злочинності засобами прикордонного контролю та здійснюються у співпраці із Національними прикордонними службами країн ЄС [10].

Зрештою у 2021 році, у відповідь на міграційну кризу між Польщею та Білоруссю, здійснено реформування загальноєвропейської системи пошуку та надання притулку через створення надважливого безпекового інституту – Агентства Європейського Союзу з питань притулку, яке згідно установчих документів покликане здійснювати пошук нових механізмів та удосконалення наявних процедурних алгоритмів прийому та інтеграції біженців; надавати послуги консультаційно-інформаційного характеру органам державної влади країн-членів ЄС щодо процесів прийому та інтеграції біженців; здійснювати підтримку тих країн, де системи соціально-економічного захисту біженців піддаються

найбільшому тискові внаслідок прикордонного розташування, що сприяє виникненню раптового масовому припливу вимушених переселенців, супровід процесів впровадження та гармонізації законодавства ЄС щодо притулку.

Незважаючи на наявність широкої мережі інституцій, які відповідають за функціонування механізмів забезпечення міграційної безпеки у межах ЄС, на сьогоднішній день не до кінця вирішеним залишається питання узгодженості та розподілу функціональних обов'язків у їх діяльності. Позаяк у результаті надмірної бюрократизації управлінських процесів ускладнюється процес комунікації, погіршується швидкість обміну управлінською інформацією у міграційній сфері між неурядовими організаціями та урядами країн-членів ЄС що у результаті негативно впливає на здатність керуючих систем країн-членів ЄС ухвалювати рішення, оперативно реагувати на нові виклики та загрози міграційної безпеці.

Разом із тим важливе значення у процесі імплементації заходів із забезпечення міграційної безпеки відіграє нормативно-правовий механізм. Даний механізм встановлює правове поле та законодавчі рамки розвитку міграційних процесів, орієнтовані на:

- боротьбу та протидію нелегальній міграції, захист зовнішніх кордонів ЄС;
- прийняття біженців, їх перерозподіл між країнами-членами ЄС та надання їм тимчасового захисту;
- адаптацію та інтеграцію мігрантів у приймаючий соціум країн-членів ЄС;
- впровадження дозвільної системи в'їзду та відбір тих категорій мігрантів, які можуть принести високу соціально-економічну користь суспільству;
- депортацію мігрантів, які загрожують національній безпеці.

Відтак нормативно-правове забезпечення міграційної безпеки у залежності від спрямування та управлінського впливу на потенційну небезпеку можна об'єднати в декілька кластерів.

До першої групи можна віднести акти, які врегульовують безпекові аспекти пов'язані із боротьбою та протидією нелегальній міграції, захистом зовнішніх кордонів ЄС:

Директиви 2001 та 2004 року про зобов'язання перевізників повідомляти дані пасажирів контролюючі органи ще до в'їзду на територію ЄС та додатково визначено штрафи і санкції для перевізників за пере-

знення пасажирів до країн ЄС без відповідних дозвільних документів [11];

Директива 2009 року щодо санкцій проти роботодавців, які працевлаштовують нелегальних мігрантів [12]. Відповідно до неї працедавець повинні здійснювати перевірку іноземних працівників на наявність дозвільних документів, а у випадку прийняття на роботу їм загрожують штрафи та притягнення до кримінальної відповідальності;

Директива 2010 року щодо спільних стандартів та процедур повернення нелегальних мігрантів (детермінує механізми добровільного повернення нелегальних мігрантів, визначає стандарти та процедурні алгоритми поводження з ними, в тому числі право на правову допомогу, доступ до медичної допомоги і навчання дітей, заборону примусової депортації у випадку існування небезпеки переслідувань нелегальних мігрантів на територіях їх походження) [3].

Стратегія відповіді ЄС на міграційний тиск, яка визначає стратегічні пріоритети діяльності управлінських структур ЄС в сфері міграції, в тому числі вирішення проблем пов'язаних із управлінням зовнішніми кордонами та запобігання нелегальній міграції; налагодження співпраці із країнами-донорами та транзитними державами [13].

Друга група нормативно-правових документів орієнтована на вирішення питань пов'язаних із прийняттям біженців та надання їм притулку/тимчасового захисту.

У цьому відношенні важливе місце займає Європейський пакт про імміграцію та притулок 2020 року, в якому закріплено домовленості країн стосовно регулювання міграційних потоків у контексті максимізації суспільних та особистих економічних вигод, як для країн походження та призначення мігрантів, так і безпосередньо для самих переселенців.

Не менш прикладне значення мають Директиви Європейської Ради щодо процедур надання статусу біженця, умов прийняття шукачів притулку, у яких встановлено мінімальні стандарти прийняття шукачів притулку, врегульовуються питання отримання соціальної допомоги, можливості доступу до навчання та місцевих ринків праці, а також встановлено процедурні алгоритми, які допомагають країнам-членам управляти прибуттями людей у організований та ефективний спосіб у залежності від можливостей кожної держави.

У березні 2022 році по відношенню до українських біженців, що вимушено мігрували у

зв'язку із повномасштабним вторгненням РФ вперше було застосовано положення Директиви Ради 2001/55/ЄС «Про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб й відповідальності за наслідки такого прийому» від 20 липня 2001 р., яка надає право на негайний соціальний захист, пряму гуманітарну підтримку, екстрену допомогу в сфері цивільного захисту, спрощений режим перетину кордону, доступ до освіти та медичної системи, сприяє возз'єднанню сімей, закріплює право на вільне пересування протягом 90 днів по території ЄС та 180 днів – після отримання дозволу на проживання в приймаючій країні) [14].

Вочевидь масова міграція біженців та вимушених переселенців підриває основи національної безпеки ЄС в цілому та міграційної зокрема, особливо для країн, які географічно межують з державами, де спостерігається висока загроза збройних конфліктів та посилюються деструктивні процеси: зростання бідності, масового безробіття та голоду, політичного переслідування. Відтак задля гарантування ефективного функціонування механізмів забезпечення міграційної безпеки нормативно-правові акти розробляються за певними стандартами серед яких чільне місце займає принцип солідарності (взаємодопомоги) та справедливого розподілу відповідальності за біженців.

Для прикладу у 2015 році, коли спостерігався масовий наплив біженців із Сирії, було запроваджено квотний підхід прийому мігрантів країнами ЄС відповідно до кількості населення, можливостей і потреб економіки та рівня життя. Відтак найбільшу кількість мігрантів повинні були прийняти Німеччина і Франція, активну участь також мали взяти країни Східної Європи та Балтії. У 2015 році до так званих «безпечних країн» для мігрантів було віднесено Боснію і Герцеговину, Македонію і Сербію. Водночас найбільш категорично проти біженців виступили уряди Угорщини, Чехії та Словаччини, які залишаються прихильниками консервативного підходу у питаннях управління міграційними процесами.

Зрештою третя група документів орієнтована на вирішення проблем соціально-економічної, культурно-освітньої, правової інтеграції та адаптації мігрантів у суспільства приймаючих країн ЄС (Директива про надання права на возз'єднання сімей та надання гарантій на

право особам, які прибувають як члени їхніх сімей, Директива щодо запровадження єдиного дозволу на працевлаштування та проживання громадян третіх країн на території ЄС, Правила прийому іммігрантів для навчання у вищі та середні навчальні заклади, Директива щодо спрощеного порядку імміграції вчених за запрошенням визнаних наукових інституцій на термін понад три місяці). Додатково у межах ЄС задля посилення міграційної безпеки було розроблено «Спільні базові принципи політики інтеграції іммігрантів» [15], які детермінують ключові засади, орієнтири, закономірності адаптаційно-інтеграційної політики. Відтак, за підходом ЄС інтеграція розглядається як процес динамічний та двосторонній, який вважається успішним при виконанні певних умов. Серед них:

- подолання мовного бар'єру через завершення інтеграційних курсів, які передбачають здобуття базових лінгвістичних навиків та знань з історії, особливостей правової організації та культурних особливостей приймаючого суспільства;

- обов'язкове працевлаштування іммігрантів;

- прищеплення поваги до базових цінностей та виконання законів приймаючої країни.

Інформаційно-комунікаційна складова механізму забезпечення міграційної безпеки у країнах ЄС представлена Шенгенською та Візовою інформаційними системами. Вищенаведені бази даних ЄС дозволяють ідентифікувати рівень та тенденції міграційних аспірацій потенційних іммігрантів, здійснювати відбір та надавати дозвільні документи на в'їзд з метою працевлаштування чи навчання лише тим категоріям мігрантів, що можуть принести найвищу соціально-економічну користь суспільству, в тому числі посилити безпеку резильєнтність конкретної держави ЄС [1].

З метою ефективізації процесу внутрішнього обліку мігрантів та зниження ризиків виникнення дестабілізуючих явищ у країнах-ЄС запроваджено практику ведення внутрішніх реєстрів іноземців. Передовою у цьому відношенні є Німеччина. Так, при допомозі даних із Центрального реєстру іноземних громадян (Ausländerzentralregister) у Німеччині можна сформувати не лише демографічний профіль мігрантів, але й детермінувати успішність їх інтеграції у соціально-культурне та економічне середовище Німеччини, в тому числі стан фінансових надходжень, випадки правопорушень та перспективи на майбутнє.

Не менш прикладне значення мають заходи з посилення співпраці на дипломатичному фронті між органами влади країн-членів ЄС та державами походження мігрантів, а також пошук інноваційних способів притягання потенційних мігрантів, інформаційної підтримки та супроводу їх у прийнятті позитивного рішення про переїзд на нове місце проживання. Зокрема, Польща, стикнувшись із проблемою масового виїзду місцевого населення до Німеччини та Великої Британії, для заохочення імміграції молоді з сусідніх держав навчатись і працювати в даній країні та відновлення демографічної стійкості, прийняла у 2013 році Закон про іноземців. Даний нормативно-правовий акт значно спростив процес отримання дозволу на проживання з метою здобуття вищої освіти (включно з дозволами для іноземців, які планують відвідувати підготовчі мовні курси) [16].

З іншого боку, Німеччина у контексті залучення мігрантів у культурно споріднених країнах реалізовує заходи із розширення мережі Інституту Гете, дипломатичних представництв, діяльності німецьких культурних центрів, курсів з вивчення німецької мови. Додатково у 2019 році уряд Німеччини, відчуваючи посилення внутрішнього дефіциту кадрів (особливо у робітничих професіях), лібералізував міграційне законодавство, що дозволило: створити більш сприятливі умови для можливості працевлаштування представників професій з низьким рівнем кваліфікації та осіб з середньою освітою з країн поза ЄС; скасувати процедуру перевірки, чи на дану посаду претендує громадянин Німеччини або іншої країни ЄС; отримати змогу мігрантам упродовж шести місяців шукати місце в системі професійно-технічної освіти чи при умові наявності фінансових ресурсів для проживання і відповідного рівня знання німецької мови [17].

Якщо загальні закономірності нормативно-правового регулювання міграційних процесів задаються наднаціональними органами влади, то інструменти, засоби та заходи організаційно-економічного механізму забезпечення міграційної безпеки великою мірою визначаються у рамках міграційної політики, яку реалізують органи державної влади конкретної країни.

На загал у країнах ЄС можна виділити дві організаційні моделі управління міграційними процесами у залежності від рівня впливу міграції населення на економічний розвиток та навантаження на систему соціального

захисту. Зокрема, такі держави ЄС як Угорщина, Греція, Італія, Чехія та Словаччина розглядаються здебільшого як транзитні. Відтак з метою контрольованого регулювання еміграційних та особливо імміграційних потоків у даних державах розробляють національні програми захисту від напливу нелегальних мігрантів та притримуються практики селективного відбору мігрантів із застосуванням принципу квотування через встановлення високих вимог щодо професійної кваліфікації, рівня освіти, віку потенційних мігрантів, встановлення прямих і непрямих заборон на в'їзд, а також тимчасових обмежень у періоди нестабільності.

З іншого боку, Німеччина, у деякій мірі Франція, у питанні забезпечення міграційної безпеки використовують системний підхід, за яким ключові заходи міграційної політики спрямовані, як на здійснення імміграційного контролю та зменшення кількості нелегалів, так і на організацію безпосереднього прийому мігрантів та полегшення процесу їх інтеграції у соціально-економічний простір приймаючого соціуму.

У цьому відношенні іммігранти, здійснюючи переїзд мають змогу у країнах нового проживання пройти інтеграційні курси з вивчення місцевих мов, культурних особливостей, нормативно-правових аспектів життя у приймаючих суспільствах, а також отримати організаційний супровід та допомогу у процесах пошуку житла та працевлаштування на місцевих ринках праці, адаптації у освітньому просторі держав-реципієнтів. Не менш важливе значення також мають заходи щодо створення та забезпечення ефективного функціонування системи соціально-психологічного захисту мігрантів, що особливо актуально упродовж адаптаційного періоду.

Імплементация вищенаведених заходів із посилення міграційної безпеки країн-членів ЄС потребує системної фінансової підтримки та на практиці реалізується шляхом управлінського впливу з боку Міністерств фінансів, а також відповідних фондів, що функціонують на базі наднаціональних органів влади ЄС. Примітно, що їх ключове завдання полягає у розробці планової калькуляції та фінансуванні інтеграційно-адаптаційних заходів, рееміграційних проєктів, а також безпекових заходів орієнтованих на покращення прикордонної інфраструктури та посилення захисту кордонів.

Не менш прикладне завдання фінансового механізму посилення міграційної безпеки полягає у створенні економічних передумов

умов забезпечення фінансового добробуту соціально вразливих категорій мігрантів (дітей, пенсіонерів, тимчасово безробітних).

Разом з тим, задля мінімізації ризиків пов'язаних із зростанням напливу мігрантів у періоди нестабільності у країнах ЄС створено Фонд повернення (Return Fund), коштами з якого фінансуються проекти з добровільного повернення нелегальних мігрантів. Подібні ініціативи щодо економічного стимулювання повернення іммігрантів на територію колишнього проживання розробляються і по відношенню українських вимушених мігрантів. Так, станом на кінець 2023 року Державний секретаріат з міграції Швейцарії з метою зниження тиску на соціальну інфраструктуру у співпраці з місцевою владою представив тимчасову стратегію добровільної рееміграції українських біженців додому. Відповідно до неї потенційні реемігранти мають змогу отримати фінансову допомогу у розмірі від 1 до 4 тис дол. на людину.

Висновки. Таким чином, незважаючи на широкий спектр підходів до управління мігра-

ційними процесами, які намагаються впроваджувати уряди країн ЄС, питання пошуку нових методів інтеграції іммігрантів, забезпечення діяльності їх національних та культурних організацій залишається відкритим. Особливо відчутно питання посилення міграційної безпеки у країнах ЄС актуалізувалось у зв'язку з початком військових дій в Україні, погіршенням військово-політичної ситуації у країнах Близького Сходу та Африці. Результати дослідження дозволяють дійти висновку, що злагоджена робота інституційної, нормативно-правової, організаційно-економічної, інформаційно-комунікаційної та фінансового механізмів забезпечення міграційної безпеки дозволила країнам ЄС вчасно зреагувати на виклики та ризики кризових періодів. Водночас імплементація заходів імміграційної політики країн-членів ЄС в контексті залучення додаткової робочої сили та посилення соціально-демографічної стійкості можуть бути особливо корисними у період формування концептуальних засад міграційної політики України поствоєнного періоду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Костенко В. Механізм спільної міграційної політики ЄС: еволюція та складові. *Грані*. 2023. Том 26 № 4. DOI: <https://doi.org/10.15421/172372>
2. Малиновська О. А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія / О. А. Малиновська. Київ : НІСД, 2018. 472 с.
3. Саракуца М. О., Пілюк С. В. Правове регулювання боротьби з нелегальною міграцією в ЄС у сучасних умовах. *Альманах міжнародного права*. 2020. № 23. С. 37–45.
4. Sadova U., Stepura T., Baranyak I. Ukraine in the territorial migration systems: current structural-qualimetric aspects of the formation and development. *European Journal of Transformation Studies*. 2020. Vol. 8. No. 1. P. 60–78.
5. Mulska O., Baranyak I. Demographic and Socioeconomic Effects of Strengthening External Migration Activity of the Population in Ukraine. *Modern Economics*, 21(2020). P. 149–154. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-23](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-23)
6. Мульська О. П. Міграційні процеси та економічне зростання: теорія каузальності та практика ефективного управління: монографія. Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2022. 472 с.
7. Бараняк І. Є. Вимушена міграція населення з України: соціально-демографічний профіль. *Академічні візії*. 2023. № 24. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10053549>
8. Strategic Vision Setting a Course for IOM. (2020). IOM Publications Platform. URL: <https://publications.iom.int/books/strategic-vision-setting-course-iom>
9. COM (2001)387 final. (2001). Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on an open method of coordination for the Community Immigration Policy. Brussels.
10. Frontex. URL: <https://www.frontex.europa.eu/about-frontex/who-we-are/tasks-mission>
11. Council Directive 2004/82/EC of 29 April 2004 on the obligation of carriers to communicate passenger data. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=CELEX:32004L0082>
12. Directive 2009/52/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 providing for minimum standards on sanctions and measures against employers of illegally staying third-country nationals. URL: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:168:0024:0032:EN:PDF>
13. EU Action on Migratory Pressures – A Strategic Response URL: <http://www.statewatch.org/news/2012/apr/eu-council-actioun-plan-migratory-pressure-8714-rev1-12.pdf>

14. Migration management: Welcoming refugees from Ukraine. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/migration-management-welcoming-refugees-ukraine_en
15. Immigrant Integration Policy in the European Union. Council Conclusions. URL: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/82745.pdf
16. Українське студентство в Польщі: політики залучення, інтеграції та мотивація і плани студентства. URL: <https://cedos.org.ua/researches/ukrainski-studenty-v-polshchi-polityky-zaluchennia-intehratsii-ta-motyvatsiia-i-plany-studentiv/>
17. Уряд Німеччини змінює міграційну політику. *Наш вибір*. 6 лютого 2019 р. URL: <https://naszwybir.pl/uryad-nimechchynu-zminyuje-migratsijnu-polityku/>

REFERENCES:

1. Kostenko, V. (2023). Mekhanizm spilnoi mihratsiinoi polityky YeS: evoliutsiia ta skladovi [EU Common Migration Policy Mechanism: Evolution and Components]. *Hrani – Grani*, 26, 4. DOI: <https://doi.org/10.15421/172372> [in Ukrainian]
2. Malynovska, O. Mihratsiina polityka: hlobalnyi kontekst ta ukrainski realii [Migration policy: global context and Ukrainian realities]. Monograph (2018). Kyiv, NISD. [in Ukrainian]
3. Sarakutsa, O., & Piliuk S. (2020). Pravove rehuliuвання borotby z nelegalnoiu mihratsiieiu v YeS u suchasnykh umovakh [Legal regulation of the fight against illegal migration in the EU in modern conditions]. *Almanakh mizhnarodnoho prava – Almanac of international law*, 23, 37–45. [in Ukrainian].
4. Sadova, U., Stepura, T., & Baranyak, I. (2020). Ukraine in the territorial migration systems: current structural-qualimetric aspects of the formation and development. *European Journal of Transformation Studies*, 8, 1, 60-78.
5. Mulcka, O., & Baranyak, I. (2020). Demographic and Socioeconomic Effects of Strengthening External Migration Activity of the Population in Ukraine. *Modern Economics*, 21(2020), 149–154. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-23](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-23)
6. Mulcka, O. Mihratsiini protsesy ta ekonomichne zrostantia: teoriia kauzalnosti ta praktyka efektyvnoho upravlinnia [Migration processes and economic growth: the theory of causality and the practice of effective management]. Monograph (2022). Lviv, Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
7. Baranyak, I. (2023). Vymushena mihratsiia naseleння z Ukrainy: sotsialno-demografichniy profil [Forced population migration from Ukraine: socio-demographic profile]. *Akademichni vizii – Academic visions*, 24. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10053549> [in Ukrainian].
8. Strategic Vision Setting a Course for IOM. (2020). IOM Publications Platform. URL: <https://publications.iom.int/books/strategic-vision-setting-course-iom>
9. COM (2001)387 final. (2001). Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on an open method of coordination for the Community Immigration Policy. Brussels.
10. Frontex. URL: <https://www.frontex.europa.eu/about-frontex/who-we-are/tasks-mission>
11. Council Directive 2004/82/EC of 29 April 2004 on the obligation of carriers to communicate passenger data. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=CELEX:32004L0082>
12. Directive 2009/52/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 providing for minimum standards on sanctions and measures against employers of illegally staying third-country nationals. URL: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:168:0024:0032:EN:PDF>
13. EU Action on Migratory Pressures – A Strategic Response URL: <http://www.statewatch.org/news/2012/apr/eu-council-action-plan-migratory-pressure-8714-rev1-12.pdf>
14. Migration management: Welcoming refugees from Ukraine. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/migration-management-welcoming-refugees-ukraine_en
15. Immigrant Integration Policy in the European Union. Council Conclusions. URL: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/82745.pdf
16. Ukrainske studentstvo v Polshchi: polityky zaluchennia, intehtatsii ta motyvatsiia i plany studentstva [Ukrainian studentship in Poland: policies of involvement, integration and motivation and studentship plans] URL: <https://cedos.org.ua/researches/ukrainski-studenty-v-polshchi-polityky-zaluchennia-intehratsii-ta-motyvatsiia-i-plany-studentiv/> [in Ukrainian].
17. Uriad Nimechchynu zminiuie mihratsiinu polityku [The German government is changing its migration policy]. URL: <https://naszwybir.pl/uryad-nimechchynu-zminyuje-migratsijnu-polityku/> [in Ukrainian].